

PREOCUPĂRI ALE STATULUI ROMÂN PRIVIND PROTEJAREA MONUMENTELOR ISTORICE, ÎN PERIOADA 1830 – 1919

*Prof. drd. Dragomir Dragoș DUMITRU**

În spațiul românesc interesul față de monumentele istorice, înțelegând prin acesta convingerea erudiților că astfel de argumente au o valoare considerabilă, nu e mai puțin vechi decât în Occident. Grigore Ureche, Miron Costin și fiul său Nicolae, stolnicul Constantin Cantacuzino, Dimitrie Cantemir și Nicolae Mavrocordat, familiarizați într-o măsură crescândă cu reconstituirea trecutului pe baza studiilor arheologice și epigrafice, sunt contemporani cu Claude Fabri de Peiresc, Bernard de Montfaucon sau Luigi Ferdinando Marsili.¹

După 1828, prezența rusă a devenit foarte vizibilă nu doar din punct de vedere militar sau al deciziilor politice, dar și prin prisma prezenței unui număr de specialiști ajunși în Principate și a căror activitate este bine cunoscută. Dintre aceștia menționăm câteva nume reprezentative pentru subiectul abordat: Iurii Venelin (istoric, căutător prin arhive, prim editor al documentelor slavone din Țările Române), Nicolae Mavros (are preocupări de arheologie și numismatică) și M. Fauthon de Verrayon (organizator al arhivelor).² De altfel, în această perioadă, mai precis în 1834, Pavel Kiseleff i-a însărcinat pe N. Mavros, pentru Țara Românească, și pe Gh. Asachi, pentru Moldova, cu realizarea unei anchete arheologice.³

Primele măsuri care vizau restaurarea monumentelor istorice erau prevăzute în Regulamentele Organice (în cazul Țării Românești, capitoulul VIII, anexul L, articolul 10).⁴ În vederea formării unui patrimoniu public

* Liceul Tehnologic „I. C. Brătianu” Nicolae Bălcescu, județul Constanța.

¹ Andrei Pippidi, *În ajunul înființării Comisiunii. Rolul lui Nicolae Gabrielescu*, în „Revista Monumentelor Istorice”, Anul LXI, nr. 2, 1992, p. 72.

² Radu Mîrza, *Rusia și Principatele Române în epoca regulamentară. O perspectivă culturală*, în „Annales Universitatis Apulensis Series Historica”, 9/I, 2005, pp. 83-84.

³ Andrei Pippidi, *op.cit.*, p.72.

⁴ „La mănăstirile ale căror zidiri se vor afla întru dărăpănare sau vor avea trebuință de dregere, mitropolitul se va înțelege cu logofătul treburilor bisericești ca să trimită un cinovnic împreună cu arhitectorul ca să ia toate în băgare de seamă, să ridice plan, chibzuind zidurile ce au a să facem cu arătarea de cătățimea și mărimea fiecăreia felurimi de materialuri, de prețuirea lor și de toată cheltuiala până la sfârșit. Se vor spune acestea mitropolitului (...) și după chibzuirea ce se va face (...) se va începe lucrarea, făcându-se mai întâi dregerea care să va cunoaște mai de neapărată trebuință și așa, treptelnicește și fără preacurmare până să ia săvârșire tot lucrul într-o margine de ani hotărâți.” (Gheorghe Curinschi, *Restaurarea monumentelor*, Editura Tehnică, București, 1968, p. 132)

care să poată fi protejat de stat, a luat ființă la București o comisie care avea drept sarcină strângerea obiectelor de valoare aflate în mănăstiri, schituri și biserici. Acțiunea era prevăzută în articolul 363 al Regulamentului Organic. Adunarea generală extraordinară a Țării Românești din 10 martie 1831 a luat chiar în discuție problemele vestigiilor arheologice și ale studiilor de mineralogie.⁵

Printre cei care, exaltând sentimentul național întru scuturarea jugului otoman, au trezit și interesul pentru trecutul spațiului românesc și pentru monumentele sale, s-au numărat și poeții. Astfel, Gheorghe Asachi, împreună cu fiul său Alexandru, a întreprins la 1835 o excursie informativă în Moldova în suita lui Mihai Sturza, iar o altă explorare la 1838. În timpul acestor cercetări aceștia au desenat un număr de monumente (Cetatea Neamțului, mănăstirile Neamț, Bistrița, Hangu, Mira, Bogdana), schițele fiind însoțite de note de călătorie. Întregul material de studii, cuprinzând amănunte asupra întemeierii și trecutului monumentelor, a fost publicat ulterior în „Calendarul pentru români pe 1871”, respectiv în „Almanahul de învățătură și de petrecere” (1872).⁶

Întemeierea primelor muzee românești: Muzeul Istoric - Natural din Iași inaugurat la 4 februarie 1834, Muzeul Național de Istorie Naturală și Antichități înființat la București la 3 noiembrie 1834 și Muzeul Românesc din Transilvania, care s-a deschis pe lângă liceul din Blaj în 1850, a avut un scop bine definit, acela de a salva, conserva și păstra pentru viitorime vestigiile istoriei naționale sau exemplarele specifice florei și faunei noastre, care nu mai trebuiau să rămână în colecții particulare, mai mult sau mai puțin cunoscute, ci urmau să devină un bun public.⁷ Apariția importantului lăcaș de cultură din București marchează începuturile arheologiei românești. Înființarea acestei instituții este legată de figura banului Mihalache Ghica (1796-1850) fost „vornic al treburilor din lăuntru”, fiul banului Dumitrache Ghica și frate al domnitorilor Grigore Ghica și Alexandru Ghica.⁸

Anul 1844 poate fi considerat drept momentul de început al activității moderne în domeniul monumentelor istorice. În ambele principate

⁵Maria Ioniță, *La aniversară. file din istoria începuturilor Muzeului Național din București*, în „Muzeul Național”, XVI, 2004 (33), p. 196.

⁶P. Constantinescu-Iași, *Respect față de monumentele istorice*, în „Buletinul Monumente și Muzee”, 1958, pp. 15-16.

⁷Maria Ioniță, *op.cit.*, p. 198.

⁸Alexandru Păunescu, *Istoricul Muzeului de Istorie Naturală și de Antichități*, <http://www.cimec.ro/Arheologie/Arhiva-Digitala/6Anteproiect-lege/Anteproiect2/Anteprlege2.htm>, 11.02.2020 18.20.

se înființează primele servicii de specialitate, care vor sta la originea instituției monumentelor istorice din România.⁹

În programul de guvernare prezentat de domnitorul Gheorghe Bibescu la 1 decembrie 1846, la deschiderea Adunării Generale a Țării Românești, a fost cuprinsă și următoarea declarație: „Nu era cu puțință a trece cu vederea îmbunătățirile cerute de starea mănăstirilor noastre și a uita că, pe lângă datoria la care ne supune sfânta destinație a acestor lăcașuri, se mai adaugă și alta nu mai puțin sfântă pentru noi, căci pe zidurile lor sunt înscrise mare parte din analele istoriei noastre, iar sub bolțile lor se păstrează încă suveniruri scumpe pentru noi ... Mănăstirile noastre se vor ridica din ruinele lor, mai mărețe și mai falnice”.¹⁰

Privite din perspectivă istorică, două au fost însă evenimentele care au marcat desfășurările ulterioare din domeniul monumentelor istorice românești. În timpul ocupației austriece din 1854-1856, comandantul trupelor de ocupație, contele Coronini - Cronberg, a semnalat Comisiei K.K. a Monumentelor de la Viena valoarea artistică a Bisericii episcopale de la Curtea de Argeș. Comisia a delegat pentru studiu pe Louis Reissenberger, care va publica apoi lucrarea „L'eglise du monastère episcopal de Curtea de Argeș”, Vienne, 1867. În noiembrie 1856, în Bucovina, la Putna, sunt deschise și cercetate mormintele lui Ștefan cel Mare și Bogdan, eveniment cu un adânc răsunet în toate provinciile românești, așa cum o reflectă presa vremii.¹¹

În 1859¹², Al. D. Goleșcu, ministru al Cultelor în Țara Românească, înființa Comisia pentru Cercetări Istorico-Arheologice «pentru cunoașterea și studierea monumentelor bisericești ale țării». Comisia, condusă de Al. Odobescu și din care făceau parte personalități culturale ale epocii (Cezar Bolliac, maiorul Dimitrie A. Papazoglu, N.Mavros, August Treboniu Laurian, V.A.Urechia, D.Berindei, M.C.Sutzu și Alexandru Pelimon, însoțiți de serviciile pictorului H.Trenk)¹³ a organizat campanii pe județe pentru a studia situația mănăstirilor și bisericilor. Au fost voci, printre care și Odobescu în broșura „Fumuri arheologice din lulele preistorice”, care i-au

⁹Oliver Velescu, *Preliminariile Legii monumentelor istorice din 1892. Fapte istorice, juridice și deprinderi estetice*, în „Revista Monumentelor Istorice”, Anul LXI, nr. 2, 1992, p. 7.

¹⁰G. Bibescu, *Domnia lui Bibescu*, București, 1893, p. 194.

¹¹Oliver Velescu, *op.cit.*, p. 8.

¹² 1860, cf. Radu Coroamă, Dorina Tomescu, *Regele Carol I ctitor și protector al patrimoniului cultural*, în „Muzeul Național”, XI, 1999, p. 107.

¹³ Ioan Opriș, *Monumentele istorice din România (1850-1950)*, București, Editura Vreamea, 2001, p. 63.

acuzat că ar fi desfășurat „o activitate desordonată de diletanți”¹⁴, dar rezultatul acestor cercetări, deși nefinalizat într-un inventar al monumentelor și în bună parte pierdut, definește în linii mari direcțiile de studiu: monumente bisericești și arheologice.

Interesul pentru «antichități» (alături de monumente religioase) este relevat în continuare de înființarea, în 1864, de către domnitorul Al. I. Cuza, ministru al instrucțiunii fiind N. Crețulescu, a unui „Comitet Arheologic” condus de «generalul» Mavros, în cadrul unui Regulament pentru Muzeul de Antichități, care avea ca sarcină, între altele, asigurarea unei bune stări a monumentelor naționale de orice natură.¹⁵ Instituția s-a dovedit a fi efemeră, iar regulamentul a rămas neaplicat.¹⁶

Preocuparea principelui Carol I pentru monumentele istorice o găsim clar exprimată în foarte frumoasele cuvinte cuprinse în Mesajul Domnesc adresat Corpurilor Legiuitoare la 15 noiembrie 1868: „Mijloacele ce ați dat domniile voastre guvernului meu l-au pus în stare de a repara un mare număr de biserici ce amenințau a cădea în ruină; cu toate acestea, mai rămâne încă mult de făcut în privința aceasta și este o datorie a țării și a guvernului de a îngriji ca monumentele sacre ridicate de străbunii noștri să se păstreze în toată splendoarea lor, prin care se înalță și se însuflețește simțământul moral al poporului și i se înnobilează inima”.¹⁷ Același Carol I considera că: „Popoarele cari îngrijesc monumentele lor se ridică pe ele înșile, căci pretutindenea monumentele sunt povestirea vie a istoriei, oglinda trecutului, semnele vederate pentru generațiile viitoare.”¹⁸

În ședința Camerei Deputaților din 30 ianuarie/11 februarie 1871 un grup de deputați de sorginte liberală a înaintat spre dezbatere „Proiectul de lege pentru conservarea monumentelor cultului român”. Semnatarii proiectului erau V. A. Urechia, Victor Adrian, G. P. Manțu, Florescu, Cezar Bolliac, Vucinic, Negre și D. A. Sturdza. Proiectul de lege din 1871 este primul document legislativ ce are ca obiect special protecția monumentelor istorice, dar, din nefericire, nu s-a reușit a fi trecut prin camerele

¹⁴ Virgiliu N. Drăghiceanu, *Comisia Monumentelor Istorice*, în „Boabe de grâu”, An II, Nr. 12, Decembrie 1931, p. 498.

¹⁵ Sanda Ignat, *Inventarul CMI al monumentelor (1892-1947)*, în „Revista Monumentelor Istorice”, Anul LXI, nr. 2, 1992, p. 21.

¹⁶ Virgiliu N. Drăghiceanu, *idem*; I. Socolescu, *Lege pentru conservarea monumentelor istorice*, în „Analele Arhitecturii și ale artelor cu care se lăgă”, An I, No. 4, Aprilie 1880, p. 87.

¹⁷ Dimitrie A. Sturdza, *Domnia regelui Carol I. Fapte. Cuvântări, Documente*, tom I, 1866-1876, București, 1906, p. 478, Apud Oliver Velescu, *Regele Carol I și monumentele istorice*, în „Muzeul Național”, XII, nr. 2000 (34), p. 215.

¹⁸ Dimitrie Onciul, *Regele Carol I-iu Întemeietorul*, în „Buletinul Comisiunii Monumentelor Istorice”, 7 (1914), 28, p. 146.

legiuitoare.¹⁹ Totuși, pe baza acestui proiect de lege, în 1874, ministrul Cultelor și al Instituțiilor Publice, B. Boerescu, a propus aprobarea unui „Regulament asupra Comisiunii Monumentelor Publice”²⁰, promulgat la 6 aprilie. Astfel a luat ființă „Comisia” condusă de Al. Odobescu, care, la recomandarea lui Viollet le Duc, l-a angajat pe arhitectul francez Andre Lecomte du Nouy, pentru a-l pune în fruntea unui „Serviciu de restaurare autonom”, din 1875 și până la moartea sa, în 1914.²¹

Protecția patrimoniului cultural în România are în plan legislativ o tradiție îndelungată, țara noastră fiind una dintre primele țări din Europa care a avut reglementări juridice în acest domeniu.²²

Așa cum menționează Ioan N. Roman în lucrarea „Pagini din istoria culturii românești în Dobrogea înainte de 1877”, într-un articol din 1855 publicat în „România Literară” a lui Vasile Alecsandri, Ion Ionescu dela Brad își exprima entuziasmul stârnit de provincia dintre Dunăre și Mare, scriind că „românul în Dobrogea calcă pretutindeni pe ruinele măririi strămoșilor săi”.²³

Bogăția în situri arheologice a Dobrogei, bine cunoscută și datorită comerțului cu antichități care se practica în București și în alte orașe, a obligat autoritățile centrale să adopte măsuri referitoare la noua zestre care îmbogățea patrimoniul național. Astfel, la 23 septembrie 1880 a luat ființă „Comisia pentru cercetarea antichităților din Dobrogea”, compusă din următorii membri: M. Kogălniceanu, Gr. Ștefănescu și B. P. Hașdeu.²⁴

¹⁹ Liviu Rotman, *Un proiect de lege din 1871 privind protecția monumentelor*, în „Revista muzeelor și monumentelor - Monumente istorice și de artă”, Anul XLIV, nr. 1, 1975, p. 61.

²⁰ „Legiuitorul din 1874 înspăimântat de vandalismul ce se săvârșea cu vechile edificii și ruine din cărî unele numără multe veacuri de egzistență se hotărâ să aducă îndreptare, să pună stavilă pe viitor, înființând un control riguros, fără de care puținul ce ne-a mai rămas pôte să dispară în paguba noastră. Din nenorocire acea lege își așteptă încă aplicarea și cu toate remediile tristei stări de lucruri actuale nu le găsim de cât într'însa.” (Ștefan Ciocârlan, *Clădirile vechi*, în „Analele Arhitecturii și ale artelor cu care se lăgă”, Anul I, No. 1, Ianuarie 1890, p. 15)

²¹ Octavian Pop, *Începuturile ocrotirii monumentelor istorice în țara noastră*, în „Heliopolis”, an II, nr.2 (14), 1996, p.3.

²² Anca Lăzărescu, *Reglementări în domeniul protecției patrimoniului cultural mobil - tradiții legislative și perspective pentru România*, în „Muzeul Național”, XI, 1999 (33), p. 307.

²³ Teodor Ionescu, *60 ani dela reanexare. Condițiile de cultură românească în Dobrogea*, în „Revista dobrogeană”, An 1, No 7-9, 1937, p. 3.

²⁴ Velescu, Oliver, *Preliminariile Legii monumentelor istorice din 1892. Fapte istorice, juridice și deprinderi estetice*, în „Revista Monumentelor Istorice”, Anul LXI, nr. 2, 1992, p. 10.

„Cu anexarea Dobrogei la coroana României un câmp cu totul nou de activitates-a deschis bărbaților de știință care se ocupă la noi cu arheologia, epigrafia, numismatica și geografia antică. (...) De la dominația turcă nimeni și nimic nu avea ce să aștepte pentru știința arheologică, pentru explorarea și conservarea monumentelor în această țară. Aici, indiferența cea mai culpabilă, vandalismul turc și tătar, a sfârâmat, vânturat, dus în dreapta și în stânga sau întrebuițat în construcții, în curs de atâtea veacuri, cele mai multe din rămășițele antichității, din monumentele arhitectonice și sculpturale, statui, basoreliefuri, inscripții și alte opere de artă. De la guvernul român, însă, de la instituțiile de cultură ale României, Europa civilizată are dreptul să aștepte luarea de măsuri grabnice pentru conservarea monumentelor cruțate de măcinarea vremurilor, scoaterea la lumină a bogatelor materiale istorice și arheologice din ruinele și din sânul Dobrogei.”²⁵

O abordare cronologică ne permite să observăm că legislația privind protecția patrimoniului cultural a cunoscut trei etape: 1892-1945, 1946-1989, respectiv din 1990 până în prezent.²⁶

Constantin Esarcu, raportorul proiectului „de lege pentru conservarea monumentelor naționale”, atenționa, în expunerea sa de motive, „asupra datoriei unei națiuni de a a’și păstra cu religioasă mărturie de muncă și de glorie a trecutului său.”²⁷

„Legea pentru conservarea și restaurarea monumentelor publice” a fost promulgată prin Înalțul Decret Regal nr. 3658 din 17 martie 1892 și a fost publicată în Monitorul Oficial nr. 187 din 24 noiembrie 1892. Carol I a mai semnat, în aceeași zi de 17 martie 1892, Decretul prin care sancționa „Legea pentru descoperirea monumentelor și obiectelor antice”. Regulamentele acestor două legi au apărut la 28 ianuarie 1893 (Monitorul Oficial nr. 239 din 28 ianuarie/9 februarie 1893). Astfel s-a instituționalizat o nouă politică a monumentelor istorice, care a fost determinantă pentru desfășurările din prima parte a secolului XX.²⁸ În epocă au existat voci care

²⁵ Gregoriu G. Tocilescu, *Monumente epigrafice și sculpturale din Dobrogea*, în „Revista pentru istorie, arheologie și filologie”, An I, Vol I, Fasc. I, București, 1882, pp. 97-98.

²⁶ Anca Lăzărescu, *Reglementări în domeniul protecției patrimoniului cultural mobil – tradiții legislative și perspective pentru România*, în „Muzeul Național”, XI, 1999 (33), p. 307; Virgil Ștefan Nițulescu, *Note privind legislația protejării patrimoniului cultural mobil din România, în perioada 1946 – 1989*, în „Muzeul Național”, XI, 1999 (33), pp. 289-305; Aurelia Duțu, *Rolul evidenței informatizate în combaterea traficului cu bunuri culturale*, în „Muzeul Național”, XXI, 2009 (26), pp. 397-399.

²⁷ I. Socolescu, *idem*.

²⁸ Velescu, Oliver, *Preliminariile legii monumentelor istorice din 1892. Fapte istorice, juridice și deprinderi estetice*, în „Revista Monumentelor Istorice”, Anul LXI, nr. 2, 1992, p. 12.

au susținut că propunerea legislativă s-ar fi datorat presiunii unor reprezentanți ai societății civile.²⁹

În „Legea pentru conservarea și restaurarea monumentelor publice” din 1893 se stipula că, în termen de un an de la data promulgării legii, se vor pune la dispoziția comisiei monumentelor publice mijloacele necesare pentru realizarea unui inventar general al tuturor edificiilor și obiectelor vechi din țară, care prezentau interes istoric sau artistic. În baza acestui inventar, ce urma a fi revizuit la fiecare cinci ani, se clasau/declasau monumentele. După încheierea acestei proceduri, orice reparare/restaurare sau dărâmare a unui monument se putea realiza doar cu autorizarea ministerului cultelor și instrucțiunii publice și cu avizul comisiei. Orice restaurare sau reparare efectuată fără autorizație se pedepsea cu amendă și cu „repunerea monumentului în stare primitivă”, iar pentru orice dărâmare sau deteriorare se aplicau penalități incluse în codul penal. Monumentele istorice aflate pe proprietate privată puteau fi expropriate, aplicându-se prevederile legii de expropriere pentru cauză de utilitate publică.³⁰

Prin „Legea pentru conservarea și restaurarea monumentelor istorice”, intrată în vigoare la 1 aprilie 1913, se constituiau Comisiunea Monumentelor Istorice și Casa Monumentelor Istorice. Prima instituție urma a se ocupa, în afara conservării și restaurării monumentelor istorice, de orice săpături și descoperiri de monumente, „întâmplătoarea sau voite”, de inventarierea odoarelor vechi, de înfrumusețarea muzeelor istorice regionale, precum și de popularizarea valorilor istorice și artistice ale monumentelor în rândul publicului larg. Muzeele de artă plastică și artă religioasă erau subordonate direct comisiei. Cererile de săpături și restaurări erau adresate direct Comisiunii. Persoanele însărcinate „a comunica de urgență Comisiunii orice abateri” la lege erau membrii sistemului de învățământ și ai clerului, agenții administrativi, silvici și domeniali, inginerii statului, județelor și comunelor. Comisiunea urma a publica un Buletin în paginile căruia să îi fie reflectată activitatea. Casa Monumentelor Istorice, instituție înființată „pentru realizarea scopului

²⁹ „Puține chestiuni au avut darul de a pune în mișcare așa de mult, opinia publică, parlamentele și presa, ca chestiunea restaurării monumentelor istorice. Mișcarea provocată de arhitecții, pictorii și sculptorii români, contra modului de procedare, pentru a realiza acele restaurări, a avut darul de a sili pe Ministerul Cultelor, să lămurască această afacere, propunând o lege asupra conservării monumentelor istorice.” (***, *Restaurarea monumentelor istorice*, în „Analele Arhitecturii și ale artelor cu care se leagă”, Anul III, No. 7 și 8, Iulie și August 1892, p.117)

³⁰ Vezi pe larg în Ministerul Cultelor și Instrucțiunii Publice, *Lege pentru conservarea și restaurarea monumentelor publice, precum și Regulamentul de aplicațiune al acestei legi*, București, Imprimeria Statului, 1893.

Comisiunii”, avea un fond format din alocația anuală primită din bugetul statului, subvențiile consiliilor generale județene, legate și donațiuni.³¹ În schimb, în legea din 1919 nu mai existau referiri la Casa Monumentelor Istorice, fondurile bănești ajungând direct la Comisiune.³²

Pe linia unei activități care viza ocrotirea zonelor arheologice, Vasile Pârvan, ca și predecesorii săi, a militat pentru constituirea unor rezervații arheologice, fapt realizabil prin delimitarea și trecerea definitivă în proprietatea Muzeului Național de Antichități a terenurilor cu ruine antice. Astfel, în anii 1914-1915 s-a obținut exproprierea către Muzeul Național de Antichități a unor suprafețe care au permis constituirea rezervațiilor de la Histria (72, 8350 ha), Sinoe (0, 9554 ha) sau Vidin (4,46 +7,57 ha). În vederea supravegherii atente a acestor rezervații, Pârvan a obținut aprobarea, de asemenea, încadrarea unor paznici teritoriali pentru cetățile Tropaeum, Ulmetum, Histria și Mangalia.³³

În ședința din 28 iunie 1913, la propunerea lui I. Kalinderu, a fost redactată „o circulară către epitropiile bisericilor declarate monumente istorice, prin care să li se ceară a arăta fondurile de cari dispun pentru reparări și întrețineri”. Fondurile respective, având o destinație specială, urmau a fi vărsate, în conformitate cu prevederile legale, la Casa Monumentelor.³⁴

În baza avizului Comisiunii Monumentelor Istorice, consemnat în procesele verbale ale ședințelor din 19 februarie și 18 aprilie 1915 („avându-se vedere lacunele actualului inventar al monumentelor și faptul că împrejurările nu îngăduesc încă o cercetare temeinică a vechilor biserici și mănăstiri ale țării, în scopul revizuirii și complectării acestui inventar”), precum și a raportului nr. 30154 din 13 iunie 1915, al Ministrului Secretar de Stat la Departamentul Cultelor și Instrucțiunii Publice, Ferdinand I a emis decretul regal nr. 1719 din 2 iulie 1915, prin care se stipula, la articolul I: „Toate bisericile și mănăstirile anterioare anului 1834 se declară, în principiu, până la revizuirea și complectarea inventarului general al monumentelor, ca monumente istorice, punându-se sub ocrotirea legii pentru conservarea monumentelor, spre a nu fi dărâmate, refăcute sau

³¹ *Noua Lege pentru conservarea și restaurarea monumentelor istorice* în „Buletinul Comisiunii Monumentelor Istorice”, 6 (1913), 22, pp. 87-89.

³² Ministerul Cultelor și Instrucțiunii, *Lege pentru conservarea și restaurarea monumentelor istorice* (Publicată în *Monitorul Oficial* No. 82 din 29 Iulie 1919), București, Imprimeria Statului, 1919, p. 10.

³³ Alexandru Păunescu, *Istoricul Muzeului de Istorie Naturală...*, 11.02.2020 18.20.

³⁴ „Buletinul Comisiunii Monumentelor Istorice”, Anul VI. Fasc.21, Ianuarie - Martie 1913, p. 96.

reparate fără avizul prealabil al Comisiunii respective.”³⁵ Propunerea pentru luarea acestei măsuri a fost formulată, inițial, de către N. Iorga și G. Balș.³⁶

Întreaga activitate legislativă desfășurată în secolul al XIX-lea în domeniul cercetării și ocrotirii vestigiilor și obiectelor antice a cunoscut în secolul următor o dezvoltare accentuată, concretizată prin practicarea unei arheologii moderne și dezvoltarea metodelor științifice, proprii, de cercetare, toate acestea având drept finalitate progresul științei arheologice românești.³⁷

*PRÉOCCUPATIONS DE L'ÉTAT ROUMAIN CONCERNANT LA
PROTECTION DES MONUMENTS HISTORIQUES PENDANT LA
PÉRIODE 1830 - 1919
-résumé-*

*Mots clés : patrimoine culturel, monuments historiques, loi,
conservation, restauration.*

Le souci pour les monuments historiques est devenu réel dans l'espace roumain pendant l'époque de Grigore Ureche et Miron Costin. Les premières mesures visant la restauration des monuments historiques ont été adoptées par les Règlements Organiques. Puis, dans les décennies suivantes, l'exaltation du sentiment national, générée par les tentatives des Principautés Roumaines de se libérer de la domination ottomane, a déterminé aussi l'apparition de l'intérêt pour le passé de l'espace roumain et pour ses monuments. Les premiers musées roumains ont été constitués en 1834 (à Iasi et à Bucarest) et 1850 (à Blaj). Au milieu du 19e siècle, plusieurs comités et commissions sont nés, en vue d'étudier les monuments historiques. La préoccupation des hommes de culture et des politiciens envers la protection du patrimoine culturel de Roumanie est devenue concrète par l'élaboration, l'adoption et la promulgation de la « Loi pour conservation et restauration des monuments publiques » de 1893. En 1913, par une nouvelle loi, la Commission des Monuments Historiques et la Maison des Monuments Historiques sont organisées. Les résultats des efforts des autorités roumaines pour conserver et restaurer les monuments historiques du pays ont été

³⁵ *Anuarul Comisiunii Monumentelor Istorice pe 1915*, publicat de Alex. Lapedatu secretarul Comisiunii, Inst. de Arte Grafice Carol Göbl, București, 1916, pp.13-14.

³⁶ *Ibidem*, p. 21.

³⁷ Stoica, Cornelia, *Istoricul legislației privind ocrotirea patrimoniului arheologic imobil și mobil, cu privire specială la secolul al XIX-lea*, în „Buletinul Comisiei Monumentelor Istorice”, anul IX, 1998, nr. 3-4, p. 10.

bloqués et dans certains cas, même déjoués, comme résultat de la participation de la Roumanie à la Première Guerre Mondiale.